

Sygn. akt I 1 Ca 137/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2020 r.

Sąd Okręgowy we Włocławku Sekcja Odwoławcza I Wydziału Cywilnego

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariusz Nazdrowicz
Sędziowie:	SO Barbara Baranowska SO Aneta Sudomir – Koc
Protokolant:	stażysta Paulina Maciejewska

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2020 roku we Włocławku

na rozprawie

sprawy z powództwa B. J., A. B. (1), J. A., S. A. i A. B. (2)

przeciwko Towarzystwu (...)

w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Radziejowie

z dnia 25 czerwca 2019 roku, sygn. akt I C 571/17

A) zmienia zaskarżony wyrok w punktach I (pierwszym), II (drugim),

III (trzecim) i IV (czwartym) w ten sposób, że:

1. zasądza od pozwanego Towarzystwa (...) w W. na rzecz powódki B. J.:

a) kwotę 7500 (siedem tysięcy pięćset) złotych tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 grudnia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;

b) kwotę 312,50 zł (trzysta dwanaście złotych pięćdziesiąt groszy) tytułem odszkodowania;

2. oddala powództwo w pozostałej części;

3. zasądza od powódki B. J. na rzecz pozwanego Towarzystwa (...) w W. kwotę 299,88 zł (dwieście dziewięćdziesiąt dziewięć złotych osiemdziesiąt osiem groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;

4. nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego

w Radziejowie tytułem kosztów sądowych, od uiszczenia których zwolniona była B. J.:

a) od powódki B. J. z zasądzonych roszczenia kwotę 971,99 zł (dziewięćset siedemdziesiąt jeden złotych dziewięćdziesiąt dziewięć groszy),

b) od pozwanego Towarzystwa (...)

w W. kwotę 397,01 zł (trzysta dziewięćdziesiąt siedem złotych jeden grosz);

II.

1. zasądza od pozwanego Towarzystwa (...) w W. na rzecz powódki A. B. (1):

a) kwotę 3000 (trzy tysiące) złotych tytułem zadośćuczynienia

z ustawowymi odsetkami od dnia 2 grudnia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty ;

b) kwotę 312,50 zł (trzysta dwanaście złotych pięćdziesiąt groszy) tytułem odszkodowania;

2. oddala powództwo w pozostałej części;

3. zasądza od powódki A. B. (1) na rzecz pozwanego Towarzystwa (...) w W. kwotę 336,49 zł (trzysta trzydzieści sześć złotych czterdzieści dziewięć groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;

III.

1. zasądza od pozwanego Towarzystwa (...) w W. na rzecz powoda J. A.:

a) kwotę 3000 (trzy tysiące) złotych tytułem zadośćuczynienia

z ustawowymi odsetkami od 2 grudnia 2015 r. do 31 grudnia 2015 i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;

b) kwotę 312,50 zł (trzysta dwanaście złotych pięćdziesiąt groszy) tytułem odszkodowania;

2. oddala powództwo w pozostałej części;

3. zasądza od powoda J. A. na rzecz pozwanego Towarzystwa (...) w W. kwotę 336,49 zł (trzysta trzydzieści sześć złotych czterdzieści dziewięć groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;

4. nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego

w Radziejowie tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych:

a) od powoda J. A. z zasądzonych roszczenia kwotę 17 (siedemnaście) złotych,

b) od pozwanego Towarzystwa (...)

w W. kwotę 3 (trzy) złote;

IV.

1. zasądza od pozwanego Towarzystwa (...) w W. na rzecz powoda S. A.:

a) kwotę 3000 (trzy tysiące złotych) tytułem zadośćuczynienia

z ustawowymi odsetkami od dnia 2 grudnia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;

b) kwotę 312,50 zł (trzysta dwanaście złotych pięćdziesiąt groszy) tytułem odszkodowania;

2. oddala powództwo w pozostałej części;

3. zasądza od powoda S. A. na rzecz pozwanego Towarzystwa (...) w W. kwotę 399,34 zł (trzysta dziewięćdziesiąt dziewięć złotych trzydzieści cztery groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;

4. nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego

w Radziejowie tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych:

a) od powoda S. A. z zasądzanego roszczenia kwotę 476,55 zł (czteryście siedemdziesiąt sześć złotych pięćdziesiąt pięć groszy),

b) od pozwanego Towarzystwa (...)

w W. kwotę 84,10 zł (osiemdziesiąt cztery złotych dziesięć groszy),

B) oddala apelację w pozostałej części;

C) zasądza na rzecz pozwanego Towarzystwa (...) w W. tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję od powodów:

a) B. J. kwotę 842 (osiemset czterdzieści dwa) złote,

b) A. B. (1) kwotę 785 (siedemset osiemdziesiąt pięć) złotych,

c) J. A. kwotę 785 (siedemset osiemdziesiąt pięć) złotych,

d) S. A. kwotę 785 (siedemset osiemdziesiąt pięć) złotych.

SSO Barbara Baranowska SSO Mariusz Nazdrowicz SSO Aneta Sudomir-Koc

Sygn. akt I 1 Ca 137/19

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy w Radziejowie zasądził od pozwanego Towarzystwa (...) w W. na rzecz:

A) powódki B. J. kwotę 12 500 zł z ustawowymi odsetkami od 2 grudnia 2015 roku do dnia zapłaty, kwotę 5000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 listopada 2018 roku do dnia zapłaty i kwotę 625 zł,

B) powodów A. B. (1), J. A. i S. A. kwoty po 9000 zł z ustawowymi odsetkami od 2 grudnia 2015 roku do dnia zapłaty i kwoty po 625 zł,

C) powódki A. B. (2) kwotę 5000 zł z ustawowymi odsetkami od

2 grudnia 2015 roku do dnia zapłaty.

W pozostałej części powództwa wszystkich powodów oddalił, a także orzekł o kosztach procesu i należnych Skarbowi Państwa kosztach sądowych.

U podstaw tego orzeczenia legły następujące ustalenia faktyczne i ich ocena prawna:

W dniu 19 listopada 2005 roku około godziny 18.00 w miejscowości P. na ulicy (...) miał miejsce wypadek komunikacyjny. K. A. (1) podczas przechodzenia przez jezdnię została potrącona przez kierującego pojazdem marki F. (...) o numerze rejestracyjnym (...) T. J.. Kierujący samochodem niewłaściwie obserwował jezdnię, nie zastosował szczególnej ostrożności podczas pokonywania skrzyżowania ulic, gdzie nastąpiło zdarzenie oraz przekroczył dozwoloną administracyjnie prędkość, co było szczególnie niebezpieczne z uwagi na mokra jezdnię. Piesza również nienależycie obserwowała jezdnię, a miała możliwość dostrzeżenia pojazdu.

K. A. (1) w wyniku wypadku doznała silnego mechanicznego wielonarządowego urazu ciała w postaci: złamania kości potylicznej oraz kości skroniowej lewej czaszki, krwawienia podpajęczynówkowego z przebicciem do układu komorowego mózgu, drobnych ognisk stłuczenia płatów czołowych mózgu, cech obrzęku mózgu, złamania żeber od 3 do 6 po stronie prawej, cech stłuczenia płuc, wylewów krwawych w przestrzeni zaotrzewnej miednicy małej, złamania kości ramiennej lewej. Po przewiezieniu do szpitala we W. poszkodowana zmarła w następstwie odniesionych ran.

Pojazd, którym kierował T. J. w dacie zdarzenia korzystał z ochrony ubezpieczeniowej w zakresie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych u pozwanego Towarzystwa (...) w W., polisa numer (...).

K. A. (1) w chwili śmierci miała 78 lat, była wdową.

Miała pięcioro dzieci: B. J. (urodzoną w (...) roku), A. B. (1) (urodzoną w (...) roku), J. A. (urodzonego w (...) roku), S. A. (urodzonego w (...) roku) oraz K. A. (2). A. B. (2) była najmłodszą siostrą zmarłej.

Do 1999 roku K. A. (1) mieszkała w gospodarstwie rolnym w J., stanowiącym dom rodzinny. Była osobą ciepłą, rodzinną i gościnną. Cechowała ją pracowitość i energiczność. W kręgu najbliższej rodziny miała przydomek „kamyszek”. W J. członkowie rodziny, w tym powódowie ze swoimi rodzinami, regularnie odwiedzali K. A. (1). Ona organizowała uroczystości rodzinne, przygotowywała posiłki z pomocą zwykle B. J.. Odwiedziny miały miejsce zawsze z okazji świąt Bożego Narodzenia, Wielkiej Nocy, jak i w okresie wzmożonej pracy w gospodarstwie rolnym: w czasie zasiewów, żniw, zbioru plonów. Były również wizyty bez żadnej okazji. W okresie ferii i wakacji w J. przebywali wnukowie K. A. (1). Dzieci B. J. zwykle przebywały tam przez okres całych wakacji. Zawsze była osobą gościnną. W latach 90-tych, po przejściu na emeryturę K. A. (1) prowadzenie gospodarstwa rolnego przekazała synowi K. A. (2).

B. J. jest rozwódką, zamieszkuje w P.. Ma troje dzieci już dorosłych: dwie córki i syna, które zamieszkują oddzielnie. Miała bardzo dobry kontakt z matką przez całe życie. K. A. (1) w 1999 roku doznała udaru i trafiła do szpitala we W.. Po powrocie ze szpitala zamieszkała u powódki B. J. w P., która wówczas zamieszkiwała sama.

Udar nie pozostawił u K. A. (1) negatywnych skutków dla jej zdrowia. Była wciąż samodzielna: sama chodziła do kościoła, jeździła rowerem, chodziła z córką B. na działki, gdzie uprawiała kwity, warzywa i hodowała kwiaty. B. J. była bardzo mocno związana ze swoją matką. Więzy te zaciśniły się, kiedy razem zamieszkały. Większość czasu spędzały razem, wspólnie prowadziły gospodarstwo domowe. To B. J. o śmierci matki powiadomiła A. B. (1), S. A., J. A. i A. B. (2). To ona także zajęła się z pomocą syna wszelkimi sprawami związanymi z pogrzebem matki. K. A. (1) miała emeryturę w wysokości 700 zł miesięcznie. Podczas wspólnego zamieszkiwania z córką B. dokładała się do budżetu domowego ok. 500 – 600 zł miesięcznie, co było dużym wsparciem dla córki. B. miała wówczas skromny dochód w postaci emerytury w wysokości 900 zł i z trudem wystarczało jej to na utrzymanie.

A. B. (1) mieszka w miejscowości S., które znajduje się w odległości około 12 km od P.. Ma pięcioro dzieci. Święta Bożego Narodzenia, Święta Wielkanocne czy też inne uroczystości rodzinne, jak urodziny i pierwsze komunie dzieci spędzała rodzinnie, także w gronie z matką. Kiedy K. A. (1) zamieszkała w P. z córką B., odsiedziała matkę również w tym miejscu, zwykle dwa razy w miesiącu. Zdarzało się, że K. A. (1) od czasu do czasu odwiedzała ją, najczęściej przyjeżdżała autobusem. W okresie zaś kiedy wnukowie byli mali K. A. (1) pomagała jej w ich wychowaniu, gdy była taka potrzeba. Przez okres 2 miesięcy zajmowała się swoim prawnukiem I., mieszkając wówczas u A. B. (1).

J. A. mieszka w miejscowości K., która znajduje się w odległości ok. 5 – 6 km od P.. W okresie kiedy matka zamieszkiwała w P. odwiedzał ją średnio dwa razy

w tygodniu. Czasami po niedzielnej mszy w kościele zabierał mamę do siebie do domu i potem odwoził do P.. Matka nie opiekowała się jego dziećmi, ale często dzieci odwiedzały babcię, w szczególności w okresie wakacji

i ferii, kiedy przebywały tam przez dłuższy okres. O śmierci matki dowiedział się dzień po zdarzeniu od B. J..

S. A. zamieszkuje w I. od momentu zawarcia związku małżeńskiego, tj. od 40 lat. Z matką widywał się co tydzień lub co dwa tygodnie. K. A. (1) przyjeżdżała czasami do niego autobusem

w odwiedziny i wówczas ktoś z domowników wychodził po nią na przystanek autobusowy. Powód wraz z żoną był w odwiedzinach tydzień przed wypadkiem mamy. Nie mógł sobie darować, że nie przekonał matki, aby pojechała z nim do I. na krótki pobyt, choć usilnie ją o to prosił.

A. B. (2) była najmłodszą siostrą K. A. (1), między nimi była różnica wieku 18 lat. Po zawarciu związku małżeńskiego powódka zamieszkała na początku w Z., gmina W., a potem w K.. Po śmierci męża w 1998 roku zamieszkała w miejscowości K., który położony jest w odległości około 8 – 10 km od P.. Utrzymywała dobre relacje z siostrą K.. Odwiedzała ją regularnie, gdy ta mieszkała w J.. Pomagały sobie wzajemnie w pracach gospodarskich. Wsparcie siostry odczuła

w szczególności, w czasie gdy chorował mąż. W późniejszym czasie widywała się

z siostrą dwa lub trzy razy w roku, miały również kontakt telefoniczny. Odwiedza grób siostry w dniu Wszystkich Świętych.

Więzi rodzinne łączące powodów ze zmarłą K. A. (1) były bardzo bliskie, serdeczne. Wszyscy czuli się bardzo związani z matką, siostrą. Stanowili dla siebie wsparcie w codziennym funkcjonowaniu, jak i w trudnych momentach życiowych. Często się odwiedzali, choć od momentu, gdy K. A. (1) zamieszkała w P. ich wizyty odbywały się

w różnych dniach z uwagi na brak możliwości pomieszczenia w mieszkaniu wszystkich członków rodziny w tym samym czasie i miejscu. Wypadek i śmierć K. A. (1) był dla powodów szokiem. Mimo wieku nie spodziewali się jej śmierci, gdyż nie chorowała, była jak na swój wiek samodzielna i całkiem sprawna. Nadal - mimo upływu czasu - noszą w sobie poczucie straty, krzywdy i żalu, kiedy wspominają zmarłą. Powodowie nie korzystali z pomocy psychologa i psychiatry, albowiem chcieli sami uporać się z bólem. Regularnie odwiedzają grób K. A. (1).

Powodowie B. J., J. A., S. A. i A. B. (1) w 2015 roku zakupili pomnik dla K. A. (1), która została pochowana wraz ze swoim mężem. Koszt zakupu pomnika wyniósł 5000 zł.

Decyzjami z dnia 1 grudnia 2015 roku Towarzystwo (...) w W. wypłaciło na rzecz powodów B. J., A. B. (1), J. A. i S. A. po 10 000 złotych tytułem odszkodowania.

Decyzją z dnia 11 sierpnia 2017 roku Towarzystwo (...) w W. odmówiło wypłaty odszkodowania A. B. (2) wskazując, iż nie była ona osobą najbliższą dla zmarłej siostry K. A. (1).

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Radziejowie II Wydział Karny z dnia 6 sierpnia 2007 roku sprawca wypadku T. J. został uznany za winnego spowodowania wypadku w dniu 19 listopada 2005 roku w P. na ulicy (...), w wyniku którego K. A. (1) poniosła śmierć.

Pismami z dnia 1 sierpnia 2017 roku Towarzystwo (...) w W. podtrzymało swoje stanowisko nie znajdując podstaw do zawarcia ugody z powodami B. J., A. B. (1), J. A. i S. A..

W świetle powyższych ustaleń Sąd I instancji uznał, że roszczenia powodów częściowo zasługiwały na uwzględnienie. Przede wszystkim przysługiwało im na podstawie art. 446 § 4 kc z z. z art. 23 i 24 kck oraz art. 448 kc zadośćuczynienie z tytułu zerwanych więzi rodzinnych z matką i (w stosunku do A. B. (2)) siostrą. Za odpowiednią sumę rekompensującą doznaną krzywdę Sąd ten uznał w przypadku B. J. kwotę 45 000 zł, odnośnie pozostałych dzieci zmarłej po 38 000 zł, a w przypadku siostry K. A. (1) 10 000 zł. Biorąc pod uwagę 50% stopień jej przyczynienia się do powstania szkody

i zadośćuczynienia wypłacone w postępowaniu likwidacyjnym Sąd zasądził na rzecz powodów wskazane wyżej kwoty. Ponadto zasądził na rzecz dzieci zmarłej zwrot poniesionych przez nich kosztów nagrobka (art. 446 § 1 kc), choć żądanie w tym zakresie uwzględnił jedynie w połowie, gdyż pomnik był zarówno dla matki jak i ojca. W przypadku powódki B. J. przyznał jej także odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej (art. 446 § 3 kc), gdyż dochody K. A. (1) zasilają wspólny budżet domowy, a jej śmierć skutkowałą obniżeniem aktywności zawodowej tej powódki, co miało wpływ na możliwość finansowe

i wpływało na codzienne jej funkcjonowanie.

O kosztach procesu Sąd meriti orzekł na podstawie art. 100 kpc, a o kosztach sądowych w myśl art. 113 usta. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn: Dz. U.2019.785 – dalej: „uksc”).

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany zaskarżając go w części rozstrzygającej o roszczeniach dzieci zmarłej. Orzeczeniu temu zarzucił naruszenie prawa materialnego poprzez:

- błędne zastosowanie art. 448 kc w zw. z art. 34 i 24 kc i art. 446 § 4 kc wskutek przyznania zawyżonych sum z tytułu zadośćuczynienia,

- wadliwe zastosowanie art. 446 § 3 kc w odniesieniu do roszczenia powódki B. J. o odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji materialnej mimo braku ku temu uzasadnionych podstaw,

- art. 362 kc w zw. z art. 446 § 1 kc wskutek nieuwzględnienia przyczynienia do roszczenia o zwrot kosztów pogrzebu z tym, że ten ostatni zarzut zgłosił na wypadek nieuwzględnienia zarzutu naruszenia art. 232 kpc w zw. z art. 6 kc wskutek przyjęcia za udowodnioną wysokość kosztów wykonania nagrobka dla zmarłej.

Powołując się na powyższe skarżący wniósł o skorygowanie kwestionowanego wyroku w sposób wskazany we wnioskach apelacyjnych przy uwzględnieniu kosztów procesu za II instancję.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacji w znacznej części nie sposób odmówić słuszności, aczkolwiek nie wszystkie zarzuty apelacyjne okazały się uzasadnione.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu wadliwego przyjęcia przez Sąd I instancji, że została udowodniona wysokość kosztów wykonanego dla zmarłej pomnika. Skarżący w związku z tym wskazał na obrazę przepisu art. 232 kc w zw. z art. 6 kc. Tak skonstruowany zarzut jest całkowicie chybiony i wręcz musi budzić duże zdziwienie. Przepis art. 232 zdanie pierwsze kpc (bo o tą normę chodzi pozwanemu) – jak się wydaje, gdyż z apelacji to nie wynika – nie jest adresowany do Sądu, lecz ustanawia obowiązek dla stron wskazywania dowodów dla stwierdzenia

faktów, z których wywodzą skutki prawne. Sąd zatem nie mógł naruszyć przepisu, którego nie jest adresatem. Nie naruszył również Sąd a quo art. 6 kc. Do naruszenia bowiem tego przepisu dochodzi bowiem wówczas, gdy Sąd orzekający przypisuje obowiązek dowodowy innej stronie niż ta, która z określonego faktu wywodzi skutki prawne. Okoliczność, czy określony podmiot wywiązał się ze swojego obowiązku udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne nie należy do materii objętej dyspozycją art. 6 kc. Sąd Rejonowy w uzasadnieniu swego wyroku wskazał, na jakiej podstawie przyjął, że wspomniany koszt wyraża się kwotą 5000 zł. Jeżeli ubezpieczyciel uważał ustalenie to za wadliwe to powinien postawić zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc, co jednak nie miało miejsca. A trzeba w tym miejscu przypomnieć, że Sąd odwoławczy związany jest zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa procesowego (uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna – z dnia 31 stycznia 2008 roku III CZP 49/07 OSNC 2008/6/55). W tej sytuacji – skoro nie doszło do zakwestionowania ustaleń faktycznych – Sąd II instancji ustalenia te (których prawidłowość nie budzi wątpliwości) przyjął jako własne czyniąc je podstawą orzekania w postępowaniu apelacyjnym.

Trafne natomiast okazały się pozostałe zarzuty apelacyjne, na których czoło wysuwa się przyznanie powodom wygórowanych zadośćuczynień

w wyniku błędnego zastosowania art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc (art. 446 § 4 kc nie ma zastosowania do krzywd powstałych przed 3 sierpnia 2008 roku – uchwała Sądu Najwyższego z 22 października 2010 roku III CZP 76/10 OSN ZD-2011/B/42 i dalsze wskazane w uzasadnieniu judykaty). Ustalając rozmiar krzywdy w związku ze śmiercią osoby bliskiej należy uwzględnić całokształt okoliczności takich jak wstrząs psychiczny i cierpienia moralne, poczucie osamotnienia i pustki, rodzaj i intensywność więzi łączącej osoby bliskie ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących następstwem śmierci osoby bliskiej czy stopień, w jakim poszkodowany będzie umiał się odnaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności do jej zaakceptowania. Nie bez znaczenia jest tu np. upływ czasu pomiędzy naruszeniem dobra a chwilą dochodzonego roszczenia (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 7 lutego 2014 roku I ACa 1019/13 nie publ., LEX nr1439181). Konieczne jest jednak wzięcie pod uwagę, że wprowadzie przyznanie odpowiedniej kwoty pozostawione jest ocenie Sądu, ale nie może ona mieć charakteru abstrakcyjnego i zawsze musi pozostawać w relacji do dających się ustalić skutków i następstw zdarzenia. Każdy przypadek musi być traktowany indywidualnie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, ale ocena ta powinna opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie wyłącznie subiektywnych odczuciach pokrzywdzonych.

Nie jest praktycznie możliwe stworzenie jakiegoś katalogu sytuacji prowadzących do zasądzenia w jednym przypadku większego, a w innym mniejszego zadośćuczynienia. Stosowanie sztywnych reguł z uwagi na bogactwo

i różnorodność stanów faktycznych jest wyłączone (przykładowo rodzaj relacji łączących rodzica ze zmarłym dzieckiem może prowadzić nawet w skrajnych przypadkach do oddalenia powództwa, a do zasądzenia go w dużych rozmiarach dojdzie w razie śmierci jednej z mieszkających razem od szeregu lat sióstr, które nie założyły własnych rodzin). Zdając sobie sprawę z zawodności w tej materii wszelkiej komparastyki można jedynie bardzo ogólnie wskazać, że najczęściej w typowych przypadkach rozmiar krzywdy jest szczególnie duży w razie śmierci rodziców małoletniego dziecka, zgonu dziecka mającego być oparciem dla rodziców na stare lata, śmierci małżonka. Ponownie trzeba jednak zauważyć, że tylko okoliczności konkretnej sprawy mogą decydować o skutkach zdarzenia i powstałej szkodzie niemajątkowej.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt rozpoznawanej sprawy należało w ślad za skarżącym uznać, że Sąd meriti w niedostatecznym stopniu uwzględnił wszystkie czynniki mające wpływ na wysokość dochodzonego zadośćuczynienia.

Powodowie wystąpili ze swoimi roszczeniami po praktycznie 12 latach od wypadku, w którym zginęła ich matka, a dla A. B. (2) siostra. Już sam taki długi upływ czasu wskazuje, że doznana krzywda nie charakteryzowała się przez cały ten okres taką samą i znaczną intensywnością. Pogodzili się oni w zasadzie (za wyjątkiem B. J.) ze śmiercią K. A. (1) i sam tylko ten fakt nie wpłynął w jakiś znaczący sposób na ich życie. Skarżący słusznie akcentuje, że

w chwili śmierci matki jej dzieci były osobami dojrzałymi, miały własne rodziny (także poza B. J.). Niewątpliwie w członkach swoich rodzin znaleźli wsparcie po tragicznej śmierci matki. Nie korzystali z pomocy psychologicznej, jak również nie leczyli się psychiatrycznie. Nie sposób także pominąć tego, że zmarła miała w chwili zgonu 78 lat, była

więc w bardzo zaawansowanym wieku. Aczkolwiek normalnie funkcjonowała to jednak od tej okoliczności nie sposób abstrahować.

Biorąc pod uwagę wszystkie czynniki wpływające na wysokość zadośćuczynienia (w tym te, które umknęły Sądowi I instancji) Sąd Okręgowy uznał, że w przypadku powodów A. B. (1), J. A. i S. A. powinno wyrazić się ono kwotą 26 000 zł tj. taką, jaka została przyjęta w apelacji. W przypadku B. J. jest to kwota 35 000 zł. Takie zróżnicowanie jest konieczne, co zresztą dostrzegł – w ślad za Sądem meriti – także skarżący. Wynika ono ze znacznie silniejszej więzi łączącej tą powódkę z matką, wynikającą z kilkuletniego wspólnego zamieszkiwania i prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego.

Przechodząc do dalszych zarzutów to jako w pełni zasadny trzeba ocenić zarzut obrazy art. 362 kc wskutek jego niezastosowania przy zasądzeniu odszkodowania w związku z postawieniem nagrobka. Jak już wspomniano jego koszt nie budzi wątpliwości, podobnie – wbrew sugestii ubezpieczyciela – jak to, że jego budowa była w tej konkretnej sytuacji kosztem pogrzebu w rozumieniu art. 446 § 1 kc. Natomiast Sąd a quo był niekonsekwentny, skoro zadośćuczynienie obniżył o 50% uwzględniając przyczynienie się zmarłej do powstałej szkody, a tego samego mechanizmu nie zastosował w przypadku innych roszczeń. Jest to niedopuszczalne, gdyż przyczynienie ze swej istoty odnosi się do całej szkody, a nie jej poszczególnych elementów. Skoro zatem Sąd zdecydował się na zmniejszenie odszkodowania na podstawie art. 362 kc to rozciąga się to nie tylko na zadośćuczynienie, ale także inne części składowe odszkodowania.

Skuteczny okazał się również zarzut obrazy przepisu art. 446 § 3 kc wskutek przyznania powódce B. J. odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej. Sąd Okręgowy we Włocławku w składzie rozpoznającym apelację podziela nurt w orzecznictwie przyjmujący, że odszkodowanie z art. 446 § 3 kc obejmuje naprawienie jedynie szkody majątkowej

(z najnowszego orzecznictwa można przykładowo wymienić: wyrok Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2018 roku III PK 46/17 nie publ., LEX nr 2545929945

i dalsze przywołane w uzasadnieniu judykaty, wyroki Sądów Apelacyjnych:

w Warszawie z 4 czerwca 2019 roku V Ca 1613/17 nie publ., LEX nr 2750957 i w Poznaniu z 3 października 2018 roku I ACa 41/18 nie publ., LEX nr 2635197). Apelujący słusznie podkreślił, że partycypacja zmarłej w budżecie wspólnego gospodarstwa domowego prowadzonego przez zmarłą i B. J. niezbyt wysoką kwotą nie oznaczała, by przypadała ona do wyłącznej dyspozycji tej powódki. Musiały być z niej pokrywane koszty utrzymania jej matki, które w dalszej perspektywie czasowej – z uwagi na wiek K. A. (1) i przebyty udar – byłyby z dużą dozą prawdopodobieństwa coraz większe. Niewątpliwie łatwiej gospodaruje się wspólnymi środkami dwóch osób i określone wydatki są niższe niż związane z ich jednostkowym utrzymaniem. Nie można jednak tracić z pola widzenia, że w omawianym przepisie chodzi o „znaczne” pogorszenie sytuacji życiowej. W okolicznościach sprawy nie sposób dopatrzeć się tego pogorszenia charakteryzującego się wspomnianą cechą.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy we Włocławku na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok odpowiednio zmieniając zasądzone na rzecz powodów (poza A. B. (2)) kwoty.

W przypadku zadośćuczynień kwoty 35 000 zł i 26 000 zł należało obniżyć o 50% przyczynienia i odjąć sumy wypłacone w postępowaniu szkodowym. Natomiast koszt wzniesienia nagrobka (2500 zł) podlegał zmniejszeniu o 50% przyczynienia

i podzieleniu proporcjonalnie między osoby (4), które go poniosły. Brak było natomiast podstaw do zasądzenia na rzecz B. J. odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej. Dalej idąca apelacja podlegała oddaleniu (art. 385 kpc).

Zmiana kwestionowanego wyroku skutkowałą automatyczną koniecznością skorygowania rozstrzygnięcia o kosztach procesu i nieuwiszczonych kosztach sądowych.

Podstawą orzeczenia o kosztach procesu nadal był przepis art. 100 kpc. Po stronie powodowej występowało współuczestnictwo formalne (art. 72 § 1 pkt 2 kpc). Powodowie byli reprezentowani przez jednego pełnomocnika będącego adwokatem. Jednakże podmiotowo-przedmiotowa kumulacja roszczeń oraz skorzystanie przez współuczestników sporu z pomocy jednego pełnomocnika powoduje obniżenie kosztów, a także zmniejszenie nakładu pracy pełnomocnika oraz zaoszczędzenie jego czasu. Nie musi on choćby przygotowywać odrębnych pism procesowych. Ponadto

w rozpatrywanej sprawie nakład pracy był identyczny w przypadku każdego

z powodów. Nie można też tracić z pola widzenia, że wyrok zapadł już po

2 posiedzeniach wyznaczonych na rozprawę. Z tych też względów należało uznać, że wynagrodzenie pełnomocnika powodów powinno zostać obniżone (uchwała Sądu Najwyższego z 10 lipca 2015 roku III CZP 29/15 OSNC 2016/6/69) do kwoty 3600 zł, a więc stawki przewidzianej przy najwyższym zgłoszonym żądaniu (§ 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych – Dz. U. 2015.1800 ze zm.). Do tego należy doliczyć opłatę od pełnomocnictwa (85 zł). Daje to więc w przypadku każdego z powodów kwotę 737 zł (3685 : 5). Naturalnie identyczny mechanizm trzeba zastosować

w odniesieniu do pełnomocnika pozwanego w osobie radcy prawnego. Tutaj takie wynagrodzenie wynosi 3600 zł (§ 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości

z 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych – tekst jedn.: Dz. U.2018.265 ze zm.) plus 17 zł opłaty za pełnomocnictwo. W stosunku do każdego z pozwanych jest to kwota 723,40 zł (3617 : 5).

Powódka B. J. dochodziła kwoty 27 375 zł,

a zasądzono na jej rzecz 7812,50. Wygrała zatem sprawę w 29%. Jej koszty to wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 737 zł. Powinna otrzymać 29 % tej kwoty czyli 213,73 zł. Z kolei pozwanemu należał się zwrot kwoty 513,61 zł (723,40 x 71%). Różnica w kwocie 299,88 zł (513,61 – 213,73 zł) przypadła więc pozwanemu.

Koszty A. B. (1) to adwokat (737 zł) i opata od pozwu (1119 zł) – łącznie 1856 zł. Koszty pozwanego to wynagrodzenie radcy prawnego

- 723,40 zł. Powódka ta dochodziła sumy 22 375 zł, a zasądzono na jej rzecz 3312,50 zł. Wygrała więc sprawę w 15%. Różnica kosztów na rzecz pozwanego wyrażała się kwotą 336,49 zł (723,40 x 85%) – (1856 x 15%).

W przypadku powoda J. A. rozliczenie kosztów procesu za I instancję przedstawia się identycznie jak w przypadku A. B. (1).

S. A. poniósł koszty adwokata (737 zł) i 700 zł opłaty od pozwu. Także i on – jak A. B. (1) i J. A. – wygrał sprawę w 15%. Należał mu się od pozwanego zwrot 215,55 zł (1437 zł x 15%), natomiast pozwanego od tego powoda 614,89 zł (723,40 zł x 85%). Różnica na rzecz pozwanego to kwota 399,34 zł (614,89 – 215,55 zł).

Jeżeli chodzi o należne Skarbowi Państwa koszty sądowe to podstawą ich rozliczenia był przepis art. 113 ust. 2 uksc.

Powódka B. J. zwolniona była od opłaty od pozwu w kwocie 1369 zł. Należało zatem pobrać od niej z zasądzonego roszczenia 971,99 zł (1360 zł x 71%), a pozostałą część od pozwanego.

Skarb Państwa skredytował koszt stawiennictwa świadka (20 zł) zeznającego odnośnie wpływu śmierci matki na powoda J. A.. Oznacza to, że niezbędne było pobranie od niego kwoty 17 zł (20 zł x 85%), a pozostałej (3 zł) od pozwanego. Koszty stawiennictwa świadków zeznających na rzecz S. A. wyrażały się łączną kwotą 141,65 zł. Do tego dochodzi część opłaty od pozwu

w wysokości 419 zł, od uiszczenia której powód ten był zwolniony. W sumie daje to kwotę 560,65 zł. Należało więc pobrać od tego powoda 476,55 zł ($560,65 \text{ zł} \times 85\%$), a pozostałą część (84,10 zł) od pozwanego.

O kosztach procesu za drugą instancję Sąd odwoławczy orzekł na podstawie art. 100 kpc. Także i tutaj w odniesieniu do wynagrodzeń fachowych pełnomocników należało zastosować opisany wyżej mechanizm, co oznacza, że wynagrodzenia te obejmowały reprezentację wszystkich powodów, co do których wyrok został zaskarżony i reprezentację pozwanego przeciwko tym powodom w wysokości po 1800 zł (odpowiednio § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 i § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 obu przywołanych rozporządzeń). Oznacza to, że do dalszych rozliczeń wysokość tych kosztów indywidualnie w przypadku każdego z powodów (4) wyniosła po 450 zł

B. J. poniosła w postępowaniu odwoławczym koszty (reprezentacja przez adwokata) 450 zł. Koszty pozwanego to radca prawny (450 zł)

i opłata od apelacji (1000 zł) – razem 1450 zł. Zakład Ubezpieczeń zaskarżył wyrok odnośnie kwoty 15 125 zł, a wygrał co do 10 312,50 zł. Oznacza to, że w apelacji wygrał sprawę w 68%. Powódce należał się zwrot kwoty 144 zł ($450 \text{ zł} \times 32\%$),

a pozwanemu 986 zł ($1450 \text{ zł} \times 68\%$). Różnica na rzecz skarżącego to suma 842 zł ($986 \text{ zł} - 144 \text{ zł}$).

W przypadku pozostałych powodów to koszty każdego zamykały się kwotą po 450 zł, a pozwanego 850 zł (450 zł wynagrodzenie radcy prawnego i 400 zł opłaty od apelacji). Wyrok Sądu I instancji został zaskarżony co do kwot po 6625 zł, a pozwany wygrał odnośnie kwot 6312,50 zł, czyli w 95%. Powodom przysługiwał zwrot kwoty po 22,50 zł ($450 \text{ zł} \times 5\%$), a pozwanemu po 807,50 zł ($850 \text{ zł} \times 95\%$). Tym samym na rzecz apelującego z tytułu wspomnianych kosztów przypadały kwoty po 785 zł od każdego z tych powodów ($807,50 \text{ zł} - 22,50 \text{ zł}$).

SSO Barbara Baranowska SSO Mariusz Nazdrowicz SSO Aneta Sudomir-Koc